

Foderet skal være frisk og tilgængeligt mindst 22 timer i døgnet. Desuden skal foderet være homogenit, så kvierne ikke æder "bolsjerne" først – fuldstændigt som kørne. Foto: Colourbox.

Vej dine kvier på en guldvægt

I hver en kvie befinder der sig potentielt en guldko. Derfor skal den poleres helt fra start med lækkert foder, rent vand og en tør seng.

I en travl hverdag bliver kvierne fodret og tilset, men fokus går hurtigt til kalve og køer. Perioden i kvieafdelingen ses ofte som mindre kritisk, fordi kvierne "blot" er i en slags venteposition.

Men risikoen er, at de ikke får den bedste start, og det kan være tungen på vægtskålen for, om du senere kommer til at høste det fulde potentiale i dyret.

Kviens vej til at blive en guldko går via foderoptimering og optimale staldforhold. Først når dette grundlag er lagt, kan du måske senere høste belønningen i form af en holdbar ko med en høj livsydelse.

Krav til daglig tilvækst

Vejlen mod målet følger en tilvækst-

kurve, der siger, at insemineringsklare kvier bør veje 55 procent af en fuldvoksen tredjekalvs-ko. Efter kælvning bør en førstekalvs-ko veje 85 procent af en fuldvoksen tredjekalvs-ko.

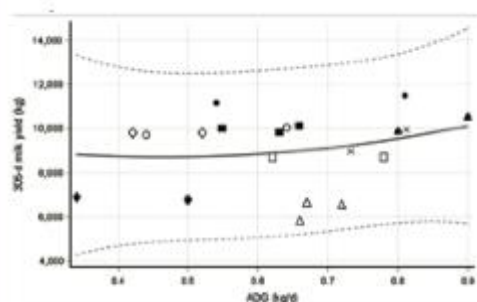
For stor race vil dette kræve en daglig tilvækst på cirka 850 gram i perioden fra den er en kalv på 8 uger til den er erklæret drægtig første gang ved 23,5 måneder. Herefter kræves en daglig tilvækst på cirka 750 gram. Tabel 1 illustrerer centrale værdier til vurdering af tilvækst.

Som tommelfingerregel skal førstekalvskørerne præstere mindst 85 procent af de ældre køer (305 dages ydelse). Så hvis den ældre ko yder 12.000 kg EKM, skal din førstekalvs-ko yde 10.200 kg EKM.

Af Charlotte Bakkegaard

Figur 1

Denne kurve viser, at kalves daglige tilvækst før fravænning er stærkt koblet til deres senere mælkeydelse som førstekalvskøer. Har kalvene før fravænning haft en daglig tilvækst på mindst 500 gram, vil de komme til at yde mere. Jo større daglig tilvækst, desto større ydelse vil de senere levere set over standardperiodens 305 dage.

Fakta

Dyr læger & Ko har 23 kvægpraksis og 130+ professionelle kvægdyrlæger over hele landet. Vi har vores daglige gang i omkring 1300 besætninger med sundhedsrådgivningsaftale og tilser således over 50 procent af den samlede mælkekvægbestand i Danmark. Læs mere på www.dyrlaegerogko.dk eller på www.facebook.com/dyrlaegerogko.

DYRLÆGER & KO

Om forfatteren

Charlotte Bakkegaard er fagdyrlæge i kvægproduktion og -sygdomme hos Kvægdyrlægerne Midt, som er en del af det faglige netværk Dyr læger & Ko.

Hvis førstekalvskøerne i stedet præsterer for eksempel 80 procent af de ældre køers ydelse, vil ydelsen i stedet være 9600 kg EKM. Med et tabt potentiale på 600 kg EKM er det oplagt at se kritisk på tilvækst og størrelse ved førstekalvs-kælvning.

Ikke noget pilleri

Foderkvaliteten hos kvierne er ofte dårligere, både for at undgå grovfoderspild og fordi det bedste grovfoder går til køerne. Men for at udnytte det fulde vækstpotentiale hos kvierne skal grovfoderkvalitet, tilskudsfoeding, vitaminer og mineraler som minimum være så god, at kvierne æder rationen uden at "pille i den".

Grovfoder alene er ikke nok til, at

kvien kan holde en daglig tilvækst på 8-900 gram frem til insemineringsalderen. Grunden er, at kviers vom endnu ikke er stor nok til at kunne optage den tilstrækkelige mængde energi fra grovfoderet.

Særligt i alderen fra 2,5 til 6 måneder skal der typisk mere kraftfoder end grovfoder til. Det vil sige kraftfoder, der indeholder 18-20 procent protein.

Afgørende for kraftfoderindtaget efter mælkefravænning er indtaget før fravænning. Jo større kraftfoderindtag før mælkefravænning, desto bedre tilvækst efter fravænning.

En tommelfingerregel er 2 kg kraftfoder pr. dag før fravænning. Fra 6-7 måneder og frem til 12 måneder suppleres

der fortsat med en ekstra energikilde. Mængden afhænger af grovfodervælg og kvalitet.

Gå efter det rigtige kraftfoder (energi-kilde og protein-procent), så tilvæksten bliver optimal, og vælg ikke nødvendigvis det billigste kraftfoder.

Ydelse afhænger af tilvækst, vægt og størrelse

Kviernes tilvækst, højde og drøjde har betydning for deres fremtidige mælkeproduktion (se Figur 1). Små kælvkvier bliver senere drægtige og har større tilvækst efter kælvning, hvilket samlet giver en lavere mælkeproduktion i første laktation.

At veje eller måle dine kalve og kvier for at sikre den rigtige tilvækst giver

Overvej om tilvæksten hos dine kviekalve og kvier er god nok, og om du er tilfreds med dine førstekalvskøer.
Foto: Jørgen Ahler

det bedste grundlag for at tilpasse fodringen for at opnå de ønskede tilvækstmål (se Tabel 1).

Tilgængelighed og hierarki

Foderet skal være frisk og tilgængeligt mindst 22 timer i døgnet. Desuden skal foderet være homogent, så kvierne ikke æder "bolsjerne" først – fuldstændigt som køerne.

Hvis foderet er uhomogent, vil de stærkeste kvier typisk æde det bedste og efterlade "skraldet" til de svageste. Denne tendens kan forstærkes af reduceret adgang til foderbordet. Resultatet afspejles derpå i varierende huld og højde blandt kvierne.

Drøvtyggenes svar på en sporhund

Kvierne "æder med næsen". Dårlig lugt og ringe foder-

kvalitet påvirker foderoptagelsen negativt. Undgå derfor varmt foder og/eller frasoortet foder – både fra stakken og fra køerne.

Vær opmærksom på at dårligt foder kan give belæggninger på gulvet, som også kan afgive dårlig lugt med nedsat foderoptag til følge.

Vær opmærksom på variationer

Er der bare en smule dagsvariation i relation til foderet, er der grund til at undre sig.

- Æder kvierne mere eller mindre end dagen før?
- Tømmes foderbordet for hurtigt?
- Er der variationer i foderets udseende eller sammensætning i døgns løb?
- Er der variation i kviernes efterspørgsel?

I forståelsen og dialogen omkring foderoptagelse er

det vigtigt at være konkret. Sammen med endags foderkontrol (EFK) er "Vurdering af vomfylde" et godt redskab (se Billede 1).

Har enkelte eller alle kvier en score på under 3, æder de for lidt. Har mange en score på 5, er de godt udfyldte, men er de i øvrigt utrivelige at se på med et magert eller pindet udseende, er det tegn på højt fiberindhold og for lidt energi i rationen.

Vandforsyning – smag på det

Vandforsyningen og hygiejnen i rør og kar er vigtige punkter, som ofte overses.

Har du ikke selv lyst til at smage på vandet, eller smager det dårligt, kan du være sikker på, at kvierne vandoptag er for ringe, hvilket vil have en negativ påvirkning af foderindtag.

Adgangen til vand skal – som minimum – indfri det basale behov for alle kvier i gruppen. Kvier mellem 100 og 550 kg optager mellem 15 og 55 liter vand dagligt.

Indretning og inventar

Se på hvordan kvierne placerer sig ved foderbordet. Er der en ædeplads pr. dyr? Står de fri af nakkerør uden at klemme forpartiet? Kan de nemt nå foderet uden at skulle presse sig frem mod det?

For at øge foderindtaget kræves, at holder øje med, om der er nok foder på foderbordet, og om det er skubbet ind, så dyrene kan nå det.

Hvilearealet skal være

Tabel 1

Tabellen viser forventet alder, vægt og størrelse på henholdsvis dansk holstein (DH) og jersey (JH) fra fødsel til forventet kælvning ved tilvækst på gennemsnitlig 0,8-0,9 kg for DH og 0,6-0,65 kg for JH.

	Alder (dage)	Vægt (kg)		Daglig tilvækst (kg/dag)		Kryds højde (cm)		Hoftebredde (cm)	
		DH	JH	DH	JH	DH	JH	DH	JH
Fødsel	0	40	25	min. 0,75	min 0,65				
8 uger	56	90	61	0,90	0,65	100		25,8	
13,5 måneder (Ins.)	410	410	282	0,85	0,60	133-137	115-120	44,1	
14,5 måneder (Drægt.)	440	434	298	0,80	0,55	140	120		38,8
23,5 måneder (kælv.)	716	840	438	0,75	0,50	140-145	127-129	51,5	44,4-46,8

Bovi

Score 1			Ikke ædt seneste 24 timer
Score 2			For lavt foderindtag
Score 3			Minimum ønsket foderoptag
Score 4			Mål for udfyldning hos kvier
Score 5			Udfyldning relaterer sig til ration med højt fibersindhold

Billede 1. Denne skala viser score for vsmfyldte, hvor score 1 er ikke udfyldt og score 5 er udfyldt. Kilde: AHDB, 2025.

Billede 2. Vægter du kvierne højt nok? Som fremtidens malkere skal kvierne passes, så de opnår en tilvækst, der lægger grunden til god holdbarhed og høj livsdygtighed. Foto: Gert Lassen Ellingfund - Funder.

tørt og passe til kvierens størrelse. Senge bruges, når kvierens vægt kommer over 150 kg for stor race og 120 kg for lille race.

Der skal være en seng pr. dyr, og den skal være udformet og dimensioneret, så den passer til kvien.

Desuden skal den være tør og ren, så den fremstår som indbydende til drøvtygning og/eller hvile.

Foderdage koster dyrt

Det er selvsagt aldrig gratis at opstalde og fodre en kvie. Under forudsætning af at

kostpris og husleje for en opdrætskvie er 15 kr/dag vil det koste 1140 kr ekstra, hvis kvien først er stor nok til inseminering ved 16 måneder i forhold til 13,5 måneder.

Konklusionen af ovenstående er, at du billedligt talt bør veje dine kvier på

en guldvægt. Overvej om tilvæksten hos dine kviekalve og kvier er god nok, og om du er tilfreds med dine førstekalvskvær. Sæt dig et mål for hvad du vil opnå, og hvordan du vil opnå det.

Referencer opgives på anmodning ■

Kvægdyrlæger med en lidt anderledes indgangsvinkel

Vi arbejder uafhængigt og sætter altid besættningens sundhed og produktion i centrum. Som dyrlæger bruger vi kun det udstyr, vi selv står inde for. Derfor har vi også en on-farm blodprøvemaskine (Bovilab) i hver bil, og vi sælger de samme scannere og mælkeprøvemaskiner som vi anvender i vores egen rådgivning, til både landmænd og dyrlæger.

Vores tilgang bygger på faste priser og tæt samarbejde. Vi besøger alle besætninger ugentligt, hvilket giver et solidt grundlag for at forebygge sygdomme og reducere behovet for antibiotika. Faktisk viser erfaringen, at vores kunder i gennemsnit har lavere antibiotikaforbrug og færre sygdomstilfælde end landsgennemsnittet i Danmark.

Ultralydsscannere fra IMV technologies:

Vi afholder også kurser i drægtighedsscanning hos køer og sælger scannere til rygspækscanning hos grise

Jupiter Dairy Smart

Aflæser din mælkeprøver med AI

KVÆGDYRLÆGERNE KRONBORG

- EN UAFHÆNGIG RÅDGIVENDE PRAKSIS

www.kvaegdyrlaegerne-kronborg.dk

